

Štěpán Sirovátka

*Recepce antiky v básnickém díle Jiřího Karáska ze Lvovic
(ve srovnání se Stanislavem Kostkou Neumannem)*

Diplomová práce

Ústav české literatury a literární vědy FF UK

Předložená práce „zkoumá recepci a aktualizaci antické tradice na básnickém materiálu Jiřího Karáska ze Lvovic a Stanislava Kostky Neumanna“. Nejde přitom o recepci antiky jako o evidenci přejatých motivů, jde o promyšlení založené široce na konceptu dějin evropské kultury (v střídání etap manýristických a klasických). Jinak řečeno, jde o interpretaci určitého výseku české literatury přelomu 19. a 20. století z hlediska antiky, na základě jejího precizního, filologicky fundovaného výkladu, přičemž „interpretačním klíčem“ se staly Hockeho a Curtiova teorie manýrismu a Nietzscheova dichotomie apollinství a dionýství.

V Úvodu autor „symbolistně-dekadentní poezii“ vymezuje jako oscilaci mezi – komplementárními – póly dionýským a daidalovským (v naplňování antického mýtu novými obsahy) a pro jejich reprezentaci určuje na jedné straně básnický typ Neumannův (s převládajícím prvkem dionýským), na druhé straně Karáskův (s převládajícím prvkem daidalovským). V kapitole Teoretická východiska pak zevrubně ukazuje možnosti přístupu k otázce antického mýtu a jeho podstatě; věnuje se pojmu moderna, pojímanému z širší filozofické perspektivy jako proces modernizace (projekt osvícenství), z tohoto hlediska se pak literární moderna přelomu století stává již „postmodernou“ (kritika osvícenství a pozitivismu), což by odpovídalo širšímu historickému obrazu tzv. dlouhé moderny (Horkheimer a Adorno), ukazuje proměny chápání subjektu (subjektivismu) a jeho identity s důsledky estetickými (pozoruhodná je tu konfrontace myšlení Nietzscheova a Pessoaova); dále rekapituluje principy a postoje apollinství a dionýství jako interpretace řeckého světa (gnostická představa), jejich koexistenci, dialektiku, z rétorické perspektivy následně atticismus a asianismus.

Ve třech následujících kapitolách pak autor podrobně konfrontuje zvolené verše se třemi modely, které stanovil: daidalsko-dionýský (první Karáskovy sbírky), a dionýsko-daidalský (první Neumannovy sbírky), tuto „základní dichotomii dekadentní literatury“ doplňuje třetí model definovaný jako návrat k apolinské antice (Karáskovy sbírky z počátku 20. století). V Karáskových knihách (*Zazděná okna, Sodoma, Kniha aristokratická, Sexus necans*) ukazuje momenty a motivy zpochybňování (sebe)vědomého subjektu, znejasnění a ztráty identity, oxymórickost, rezignace ad., obrazy antiky v nich představuje jako únik, gnostický spiritualismus a pesimismus. V Neumannových sbírkách shledává (*Jsem apoštol nového žití... , Apostrofy hrdé a vášnivé, Satanova sláva mezi námi, Sen o zástupu zoufajících*), radikální senzualismus, vitalismus, anarchistické, antignostické dionýství (polemizující již i s dekadentním východiskem, panestetismus), momenty pohanství, imorality, ženské sexuality atp., archaickou podobu antiky. Soubory J. Karáska ze Lvovic *Endymion* a *Ostrov vyhnanců* jsou traktovány jako klasicizující nalezení východiska z předchozí „manýristické dialektiky“, posun k idealizaci antiky.

„Aplikace“ zmíněných teoretických východisek „na náš literárněhistorický kontext“ představuje svébytný pokus o nový pohled na dekadentní poetiku (je nahlížena „neomanýristicky“, především jako „nová gnóze“, subverzivní reinterpretace, pokus o novou řeč). Štěpán Sirovátka podává jinou a v mnohém inspirativní charakteristiku individuálního, vyhraněného básnického gesta dvou představitelů dekadentního symbolismu, než bývá uváděna nebo rozvíjena (škoda, že z tohoto specifického hlediska nenaznačil více spojnic k dalším autorům podobného zaměření, vedle K. Hlaváčka).

K poezii autor přistupuje především jako k myšlenkovému, filozofujícímu výkonu (jehož charakteristiku většinou a příznačně doplňuje trs citací z množství básní). Připravenost filozoficko-filologická zastihuje připravenost literárněhistorickou. Z pohledu literárněhistorického by předložené práci značně prospělo jistější ukotvení v dobovém materiálu, např. vliv teoretických textů A. Procházky o dekadenci (citace ne mnoha dalších pramenů prostřednictvím

sekundární literatury nevzbuzuje důvěru). Podobně lze postrádat širší reflexi literatury předmětu, zkoumající české písemnictví přelomu 19. a 20. století (v soupisu literatury najdeme toliko práce K. Kolaříka, B. Svozila a F. X. Šaldy). Otázky vztahu pojmů dekadence a symbolismus, moderna a modernismus, různorodých dobových konceptů moderního umění a syntetismu, literárního a mimoliterárního atp., přitom tematizuje množství studií; z nových prací by tu – právě z hlediska autorova konceptu – neměla chybět např. recepce monografie D. Vojtěcha *Vášeň a ideál. Na křižovatkách moderny*.

Závěrem lze konstatovat, že Štěpán Sirovátka napsal zdařilou a pozoruhodnou diplomovou práci. Jeho přístup k zvolenému tématu a postup je osobitý a promyšlený, přináší množství cenných podnětů.

V Praze 22. ledna 2010

PaedDr. Luboš Merhaut, CSc.